

Unelma on täytynyt – Pertti Lehikoinen voitti kirjeshakin 20. maailmanmestaruuden!

Vajaa viikko siitä, kun Winge-Toro päättyi tasapeliin ja Pertti Lehikoinen voitti kirjeshakin 20. MM-finaalin, minulla oli ilo päästä haastattelemaan tuoretta maailmanmestaria. Hän kertoi mielenkiintoisesta ja menestyksekkäästä urastaan, joka lopulta johti kirjeshakin "ammattilaisuuteen", MM-finaaliin ja maailmanmestaruuteen!

Kirjeshakin 20. maailmanmestaruus oli monella tapaa poikkeuksellinen: viimeinen päätynyt peli ratkaisi maailmanmestaruuden. Se kesti 110 siirtoa ja lähes 3 vuotta pidempään kuin viimeistä edellisenä päätynyt peli, mutta se olisi voinut periaatteessa kestää vielä jopa 5½ vuotta pidempään! Finaali kesti 6½ vuotta ja jopa kolme seuraavaa MM-finaalia ehtivät ratketa ennen 20. MM-finaalin ratkaisua. Voittajan ero toiseen oli historian pienin: vain 0,5 Sonneborn-Berger – vertailupistettä. Tuo voitto tuli myös äärimmäisen omistautumisen ja ponnistusten tuloksena. Mutta mikä mies on maailmanmestari Pertti Lehikoinen?

Varhaisvaiheita ja tutustuminen shakkiin

Pertti Ilari Lehikoinen on syntynyt 19.3.1952 ja asunut koko ikänsä "Stadissa, Rööperin kulmilla" lukuun ottamatta asepalvelusta Mikkelissä. Lapsuutensa hän asui vaatimattomissa olosuhteissa talossa, missä ei ollut edes sisävesiä – vain rivi ulkokäymälöitä pihan perällä. Tuokiokuvana on jäänyt mieleen, kuinka pienen tytön ääni kajauttaa illalla ulkokäymäläristön edessä "Kuka kakkaa kuutosessa!" – liekö ollut velipoika tai sisar väärällä hetkellä kriittistä resurssia varaamassa ...

Pertti oppi shakin alkeet käydessään Pyhäinmiestenpäivänä 1959 kotiapulaisensa kotona Laukaalla Kuusan kylässä. Kotiapulaisemme veli opetti tuona pimeänä marraskuun viikonloppuna Pertille shakin alkeet ja pelasimme innolla koko viikonlopun, ainakin minä. "Kiinnostuin pelistä aivan kauheasti". Tuohon aikaan oli juuri suosioon noussut Edit Piafin ikivihreä "Milord", joka soi radiossa useita kertoja päivässä. Yhä edelleen kun

Pertti kuulee tuon kappaleen, mieli vaeltaa tuonne 50-luvun lopun viikonloppuun, joka muutti hänen elämänsä.

Lähipelaaja

Helsingin Lyseossa Pertti sai pelikavereita ja Savolaisen Matti houkutteli Pertin shakkikerhoon, SSK:hon, joka siirtyi kuukautta myöhemmin legendaariseen Pauligin huvilaan. Peli-innustus syrjäytti kouluinnostuksen, kuten nuorilla miehillä saattaa joskus käydä ja Pertti tuplasi suosiolla 5. ja 6. luokan koulussa. Mutta ei hänestä koulunkäynnin maailmanmestaria sitten tullutkaan.

Nuorten SM:ssä 14-vuotiaana 1966 tuli Suomen Shakin mukaan yhdeksäs tila kahdeksan pelaajan joukossa tuloksella 0/7 ... ja tässä ei ole painovirhettä. Seuraavana vuonna 1½ pistettä nosti sijoitusta jo "kahdella" – eli toiseksi viimeiseksi. Seuraava vuosi jäi välin, mutta 1969 tuli jo jaettu kärkitila Thomas Ristojan kanssa, vaikka 7-pelinsessä uusinnassa Pertti joutuikin taipumaan. Tapiolan kesäturnauksessa tuli mestariehdokkaan titteli voitolla 1. luokan turnauksesta yhdessä Heikki Lahosen kanssa. Aika oli siis kypsä nuorten suomenmestaruudelle 1970. Nuoruuden unelma oli saavutettu!

Shakkimatka nuorten EM:ään Groningeniin oli elämys, mutta myös osoitus siitä, että kilpikumppanit vierailta mailla olivat kovasti edellä. "olinko aloittanut shakinpeluun liian myöhään?", Pertti pohdiskeli. Mestariksi Pertti nousi 1978 vasta lopetettuaan jo vuosia aikaisemmin aktiivisen lähipelaamisen.

Kirjeshakin pariin

Reino Kotka teki yhden parhaimmista kirjeshakkisiiroistaan houkuttelemalla vastentahtoisen Pertin kokeilemaan kirjeshakkia 1971. Reino oli itse joutunut luopumaan lähishakista terveydellisistä syistä, mutta lääkäri ei ollut maininnut mitään kirjeshakista ... josko edes tiesi lajin olemassaolosta?! Reino oli parhaimmillaan 1970-luvun lopulla Suomen vahvuuslistan neljäs. Arvokkaan palveluksen lajillemme hän teki työskennellessään aktiivisesti Kirjeshakkiliiton hallituksessa aikana, jolloin lajin harrastajien määrä nousi 200 jäsenestä yli 1200 jäseneksi! Pertti pelasi ensimmäisen kotimaisen turnauksen saaden 4/6 ja mestarin arvon, vaikka kokemus tuntuikin hieman stressaavalta nopeatempoisuutensa vuoksi.

Kesällä 1972 alkoi 15 pelaajan kansainvälinen mestariturnaus, joka toimi myös karsintakilpailuna MM-karsintajärjestelmään. Kansainvälisen kirjeshakin hidastempoisuus sopi täydellisesti Pertin pohdiskelemaan pelityyliin. Hävisin ensimmäisen pelini hollantilaiselle vastustajalleni 21 siirrosta, mutta se jäi lopulta ainoaksi häviöksi ja

kansainvälinen kirjeshakkiurani lähti käyntiin valtavalla innostuksella.” Pertti tuli kolmanneksi ½ pistettä enemmän keränneiden saksalaisten (voittaja Länsi-Saksasta ja kakkonen DDR:n puolelta) jälkeen.

Vuoden 1976 SM:n voittajalle oli luvassa paikka kansainväliseen suurmestarturnaukseen, Eino Heilimon muistoturnaukseen, ja tästä tuli Pertille seuraava haaste. Pertin valintapisteet riittivät viimeiseen SM-turnauspaikkaan. SM-finaalista tuli luonnollisesti pääturnaukseni. Kotimaisena kisana se oli kiivasrytmisen, posti kulki nopeasti. Joka päivä postista tuli kauhea nippu kortteja ja kisa oli henkisesti erittäin raskas, mutta voitin sen lopulta tuloksella 12½/14.” Pertin lisäksi turnauksesta kansainväliseen koitokseen pääsivät Matti Piuva ja Pentti Palmo.

Läpimurto maailmanluokan pelaajaksi

Eino Heilimon muistoturnauksesta tuli kellosepäntarkasti 7/14 ja IM-titteli vuonna 1980. Pelitaito oli kehittynyt huimasti ja suurmestareita vastaan tuli hyviä tasapelejä. Tämä antoi itseluottamusta tuleviin koitoksiin.

Makedonian liiton järjestämä suurmestarturnaus oli todellinen läpimurto kirjeshakin valioluokkaan. ”Voitin GM Fritz Baumbachin, josta tuli pian maailmanmestari” Saavutin suurmestartuloksen 8½/13 ja tuohon aikaan tittelin sai yhdellä tuloksella. Maailmassa oli tuohon aikaan noin 90 suurmestaria ja paljon enemmänlajin harrastajia, mikä nostaa saavutuksen arvoa. Suurmestarin titteli avasi ovia vahvoihin turnauksiin. Tässä turnauksessa huomasin ensimmäisen kerran, että joillakin osa-alueilla olin jo maailman huippuluokkaa, mutta myös kehitettäviä alueita oli paljon. Suurimmaksi vahvuudeksi osoittautuivat kykyä puolustautua äärimmäisen sitkeästi vaikeissa asemissa.”

Vaikeita aikoja ja uuteen nousuun

Vanha viisaus sanoo: ”Ei riitä, että on suurmestari, pitää myös pelata kuin suurmestari!”. Pertti koki tämän karvaasti Puolan kirjeshakkiliiton järjestämässä Josef Bannetin muistoturnauksessa. ”Kisa oli huonoin koskaan pelaamani turnaus ja ainoa, jossa vahvuuslukuni on koskaan pudonnut – tosin vain 5 pistettä, mutta kuitenkin.” Yhtenä kohtuullisena tekosyynä vaatimattomaan menestykseen voidaan pitää myös Pertin tyttären syntymistä samoihin aikoihin.

Seuraavana vuorossa oli kuubalainen turnaus 1980-luvun lopulla, mutta se ei käynnistynytäkään. Tämä teki mukavasti tilaa Aljehinin muistoturnaukselle, joka käynnistyessään oli toiseksi kovin koskaan pelattu turnaus. Monien huippunimien lisäksi mukana oli kaksi maailmanmestaria: Sanakoev ja V. Zagorovski.

Runsaan kuukauden pelaamisen jälkeen sain avaussiirron joltakin täysin tuntemattomalta pelaajalta! seuraavana päivänä tuli kaksi korttia lisää. Mitä ihmettä? Sitten tuli turnauspaperitkin. Olin näköjään mukana myös Kanadan liiton 70-vuotisjuhlaturnauksessa. Ajattelin peruuttaa sen. Yön yli nukuttuani ymmärsin, että heidän on liki mahdotonta saada toista suurmestaria tilalle ilman varoitusaikaa, joten suostuin pitkin hampain pelaamaan kahta turnausta samaan aikaan. ”Eihän siitä mitään hyvää seurannut, mutta pääturnauksena pitämässäni Aljehinin muistoturnauksessa jäin voittajalle GM Aivar Gispplisille pisteen ja jäin harmillisesti suurmestartuloksesta ½ pistettä. Siihen aikaan kahdella suurmestartuloksella sai elinikäisen osanotto-oikeuden MM-karsintojen ¾-finaaliin. Voitin sentään maailmanmestari Sanakoevin. Kanadan turnauksessa hävisin yhden pelin ja sain kohtalaiset 8½/14. Turnauksen loppupuolella 7-8 pelin ollessa vielä käynnissä terveyteni romahti ja löysin itseni Meilahden sairaalan teho-osastolta. Sappikivet olivat lähteneet liikkeelle tehden tuhojaan. Haima oli menetetty ja sain sokeritaudin ristikseni, mutta toivuin muuten hyvin.

Loistosuoritus!

”1995 alkanut Vidmarin muistoturnaus oli paras turnaukseni koskaan. Voin sanoa näin siitäkin huolimatta, että voitin MM-finaalin myöhemmin! Voitin yhden pelin suoraan avauksesta ja pelit kulkivat kuin unelma. Voitin kisan ½ pisteen erolla maailmanlistan kuudenteen pelaajan nähden ja ylitin suurmestartuloksen peräti 2½ pisteellä! Ehkä yksi syy oli se, että olin juuri pelannut kahta turnausta yhtä aikaa. Ikään kuin olisin silloin juossut saappaat jalassa ja päässyt nyt pinkomaan lenkkareilla!”

Tavoitteeksi maailmanmestaruus

Pertin kirjeshakin harrastus oli siinä määrin määrätietoista, että myös maailmanmestaruuden tavoittelu kuului myös suunnitelmaan. Jo 70-luvulla ajatus oli käväissyt mielessä ja vuosien kuluessa ”grand plan” oli kypsynyt. Ensin tarvitaan kaksi GM-tulosta, jonka turvin pääsi tuohon aikaan suoraan ¾-finaaliin. Haaveena oli olla maailmanmestari vuosituuhannen vaihteen yli, mutta tämä aikataulu romuttui jo 1980-luvun alussa ICCF:n lisätessä ¾-finaalit MM-järjestelmäänsä. Koska hidas pelitempo oli Pertille tärkeää, hän etsi paikan, johon muuttaisi MM-finaalin kriittisen vaiheen ajaksi. Ihanteelliseksi paikaksi tätä tarkoitusta varten löytyi Cresin saari Kroatian rannikolta, jonne posti kulki vielä yhden ylimääräisen päivän mantereelta. Tämä suunnitelma sitten romuttui 1990-luvun alun valitettavien Jugoslavian tapahtumien vuoksi.

¾-finaali alkoi heti Vidmarin muistoturnauksen jälkeen ja se osoittautui vaikeaksi kilpailuksi, jossa useiden lähes häviöasemien kautta Pertti onnistui rämpimään vertailun turvin viivan yläpuolelle. Viimeiset kaksi peliä oli ehdottomasti voitettava. Edut kasvoivat ajan kuluessa ja kaivatut voitot tulivat. Karsintakierroksen 24 MM-finaalipaikasta Pertti sai 23:n. Sen viimeisen sai Ruotsin Stefan Winge! Vaikeimman kautta finaaliin päässeet sitten loistivat finaalissa. Sen sijaan GM Asko Linna selvitti tiensä MM-finaaliin jo toisena voitettuaan oman alkuryhmänsä vakuuttavasti. Hän käytti paikkansa 17. MM-finaalissa häviämättä ainuttakaan peliä jääden vain ½ pistettä mitalikolmikön taakse.

Engineiden merkitys pelaamisen apuna

Ensimmäisen kerran käytin engineitä (shakkia pelaavia ohjelmia) analysoinnin tukena Vidmarin muistoturnauksessa. Käyttö oli hajanaista ja satunnaista. MM-karsinnassa 1999 aloin käyttää engineä säännöllisesti. Enginet ovat pakollinen osa kirjeshakkia, koska tietäntyyppisissä asemissa ne näkevät sellaisia yksityiskohtia heti, mitä ihminen ei välttämättä huomaa ennen kuin pitkällisen analyysityön tuloksena. ”Engineillä on myös valtavia heikkouksia ja esimerkiksi asemallisissa asematyypeissä en ole käyttänyt niitä juuri ollenkaan. Myös loppupeleissä niillä on suuria heikkouksia.”

Ennen MM-finaalia tarkoituksena oli testata eri engineitä ja valita sitten kumppani MM-finaaliin. Aikataulu kuitenkin petti ja valitsin ruotsalaisen tutkimuksen pohjalta Fritzin, joka oli engineiden keskinäisessä peluutuksessa kolmen kärjessä hyvin pienillä eroilla. ”Olen pitänyt periaatteena, että engine valitaan kerran ja sillä mennään päätyyn asti. Kesken turnausta ei pidä lähteä engineä vaihtamaan, koska se edellyttäisi pitkällistä testaamista ja siihen ei turnauksen aikana ole kerta kaikkiaan aikaa. Tärkeintä on tuntee käyttämänsä ohjelma ja sen heikkoudet. Aloitin Fritz 7:n kanssa ja MM-finaalissa käytin pääasiassa Fritz 8:aa. Testasin Fritz 9:ää, käytin sitä rinnan Fritz8:n kanssa ja otin sen käyttöön, kun luotin siihen. Myös Fritz 10 julkaistiin turnauksen aikana. Testasin sitä ja otin sen käyttöön, mutta siinä olleet oranssit ja siniset nuolet häiritsivät siinä määrin, että kyllästyin niiden katseluun ja palasin takaisin Fritz9:ään.”

”En kauhean paljon luota engineihin, vaan omaan tekemiseen ja analysointiin. Engine:n avulla pelaajat näkevät suunnilleen samat jatkot, mutta erottelevat tekijät tulevat ulkopuolelta, omasta analyysityöstä. Uskoisin, että en ollut MM-finaalissa muita vahvempi tietokoneiden hyödyntämisessä, mutta en varmaan paljoa heikompiakaan.”

Tietokantaohjelmista käytössä oli takavuosina Heilalalta hankittu Chess Assistant.

Avausvaiheessa tietokannat ovat hirveän tärkeitä. Hakupuut ja niistä näkyvät muunnelmien prosenttitulokset ovat arvokas apu, mutta myös vaarallinen työväline huolimattomasti käytettynä – muunnelmahan saattaa olla kumottu viimeisenä vuotena, mutta aikaisempien vuosien hyvät tulokset painavat sen edelleen näyttämään puussa hyvää tulosta. Tämän vuoksi on hyvä tarkastella samaa muunnelmaa käyttäen vain viime vuosien pelejä ja katsoa, muuttuvatko tulokset olennaisesti.

”MM-finaalin aikana käytin kahta tietokonetta, joista toinen tosin oli lähinnä varakoneena, internetyhteytenä, tyttären käytössä ja joskus kriittisinä hetkinä myös analysointikoneena konekapasiteettia enemmän tarvittaessa. Yksikin kone olisi riittänyt, jos olisi voinut olla varma, että se ei rikkoontuisi. Olen kuullut, että jotkut käyttävät jopa 15-20 koneen järjestelmiä, mutta se menee usein jo pelleilyksi ja koneiden välillä juoksemiseksi.”

Valmistautuminen MM-finaaliin

”Aloitin valmistautumisen MM-finaaliin 1.12.2002.” Rakkaat lukijat, tässä ei ole painovirhettä. ”En nähnyt mitään syytä lykätä aloittamista, vaikka karsintaturnauksessa oli vielä kaksi peliä kesken.”

Ensimmäisen kuukauden valmistelut olivat mentaalipuolella. Suunnittelin joka päivälle yhden teeman, jota lähdin työstämään 4-5 tunnin kävelylenkille. Pohdin teeman läpi perusteellisesti. Tavoitteena oli erityisesti vahvistaa heikkouksia ja myös avauksien valinnoissa ja valmisteluissa oli paljon työtä. Olin koko urani ajan kärsinyt avausvaiheen jälkeen tulevien 5-8 siirron pelaamisen vaikeudesta ja yritin tätä solmua avata. Vidmarin muistoturnauksessa tämä vaihe oli mennyt hienosti, mutta MM-karsinnassa taas oli ollut suunnattomia vaikeuksia. Toinen heikkona pitämäni alue oli sommitelmat. En ole koskaan pitänyt itseäni luovana ihmisenä ja pidin tätä syynä myös heikkoon sommittelutaitooni, kunnes lopulta oivalsin, että en vain ollut harjoitellut niitä riittävästi. Tehokuuri toi sommitteluideat ja asetelmat tutuiksi ja tällä tavalla pystyin tätä heikkoutta parantamaan.

Loppupuoli valmistautumisesta meni pieleen. Taloyhtiössä alkoi putkiremontti syksyllä 2003 ja asuin Somerolla vuoden 2004 alkupuolen käyden sieltä käsin 100 km matkaa töissä. En ollenkaan ymmärtänyt, kuinka raskaaksi tämä muodostui ja siitä koitui paljon ongelmia myöhemmin – olisi ollut parempi vain levätä. Pääsin täysipainoiseen harjoitteluun vasta heinäkuussa 2004, kun finaali alkoi – onneksi – vasta muutaman lyökkäyksen jälkeen 25.10.2004.

Teoriassa lähes 100 pelaajalla oli paikka MM-finaaliin, joten avausvalmisteluja henkilöitä vastaan ei ollut mahdollista tehdä. Tämän vuoksi valmistelin

”yleisaseita”, kuten Botvinnik slaavilaista, joka oli aika suosittu tuohon aikaan ja monet potentiaaliset finalistit sitä pelasivat. ”Käytännössä sitten kävi niin, että tuota avausta pelasin vain yhtä vastustajaa vastaan ja hänkin oli finaalia varten vaihtanut Grünfeldin Botvinnik-slaavilaiseen.”

Oma avausrepertuaarini oli kehittynyt pitkällisen prosessin tuloksena. Heikot muunnemat piti karsia, jotta ei jäisi kitumaan passiiviseen asemaan vuosikausiksi. Jotakin uutta piti olla varastossa. Avausten pitää tukea omaa pelityyliä. Niiden pitää olla riittävän teräviä ja sekavia, jolloin avauksen merkitys vähenee ja yleensä paras pelaaja voittaa. Tässä suhteessa olin päätnyt lopulta ranskalaisen ja espanjalaisen kautta sisilialaisen Najdorfiin ja 1.d4 –avauksissa Botvinnik slaavilaiseen, jotka palvelivat erinomaisesti.

”Perusvalmistautumiseni oli päätnyt. Kävin katsomassa koneelta, olisiko pelaajalista jo tullut. Ei ollut. Ehkäpä voisin levätä pari päivää. Kävin vielä illalla uudestaan koneella, ja siellä se lista oli. Pääsin heti valmistelemaan pelikohtaisia aseita.” Oli 12.10.2004, 6½ vuotta sitten. Aikaa oli kaksi viikkoa viralliseen aloituspäivämäärään 25.10.2004. Tuon ajan selasin lehtiä läpi ja etsin vastustajieni pelejä ja rakensin pelaajatietokannan. Kun tämä työ oli valmis, olikin jo turnauksen alkamispäivä.

MM-finaali alkaa

Olin sen verran kaukonäköinen, että ennustin useimpien pelaajien ottavan joulukuun lomaa, joten itse päätin pitää lomani marraskuussa. Tämä idea toimi hienosti ja ainoastaan Yhdysvaltain Zilberberg pelasi joulukuussa.

Tämä on samainen Zilberberg, joka aikoinaan EM-finaalissa kisasi Kaurasen kanssa MM-finaalipaikasta. Kauranen sai MM-paikan vertailun turvin ja eteni aina MM-pronssille asti. Vasta 10 vuotta myöhemmin, kun tuloksia alettiin siirtää tietokoneille, eräs saksalainen huomasi, että Zilberbergin ja Kaurasen vertailut oli laskettu väärin ... ja väärä mies meni finaaliin! Kumpikaan pelaajista ei ollut tätä virhettä huomannut. Zilberberg sai sitten myöhemmin pelata finaalin ja kertoi, että vaikka hän olisi saanut paikan jo aikanaan, ei hän olisi käytännössä pystynyt pelaamaan kaikkien niiden Neuvostoliitosta lähtemiseen liittyvien hankaluuksien vuoksi. Tämän käsittämättömän virheen kohdalla kaikki taisivat voittaa.

Loistava alku, kriisi ja kuilun partaalle

”MM-finaali alkoi osaltani täydellisesti ja avaukset onnistuivat loistavasti, paremmin kuin koskaan aikaisemmin. Sain mustilla jopa pientä etua Soltauta vastaan. Minun olisi kuitenkin pitänyt nähdä tummien pilvien kertyminen shakkitaivaalleni

jo juhannuksena 2005, kun olin käyttänyt kohtuuttoman paljon aikaa hyviin avauksiini. Siitä alkoi painajaismaisoin 6 kk jakso elämässäni. Aikaa oli liian vähän, kortit kasautuivat pöydälleni, en pystynyt panostamaan siirtoihin niin paljon kuin olisin halunnut. Ajattelin, että sovin muutaman pelin tasapeliksi. Tarjosin mustilla neljää vastustajaa vastaan tasapeliä, mutta yksikään ei mennyt läpi! Olin jo osoittanut haavoittuvuuteni ajankäytölläni ja tällä tasolla tällaiset edut käytetään armotta hyväksi. Zilberbergiä vastaan minulla oli aavistuksen verran etua, mutta voiton pelaaminen oli hyvin riskialtista. Tarjosin tasapeliä hänelle, mutta hän ehti jäädä lomalle ennen kuin vastasi myöntävästi tarjoukseni. Tämän jälkeen pöydällä oli 13 peliä jäljellä. Muutamien pelien oli vaan annettava mennä puutteellisilla analyyseillä ajanpuutteen vuoksi.”

Terveytteni alkoi horjua syyskuussa 2005. Eräänä myöhäisenä syyskuun aamuna heräsin normaalisti, pistin insuliinia (olin saanut sokeritaudin aikaisemmin), mutta unohduin tutkimaan mielenkiintoista asemaa ja aamiainen jäi vahingossa väliin. Verensokeri laski vaarallisen alas, maailma alkoi pyöriä ympärillä ja vajosin tajuttomuuteen. Olin insuliinishokissa (jollaiseen mm. Tony Miles kuoli). Heräsin 4½ tuntia myöhemmin, ikkunat olivat auki ja olin aivan sekaisin. En yhtään ymmärtänyt, mitä oli tapahtunut. Tutkin tietokonettani ja näin, että olin tehnyt normaalisti merkintöjä vielä klo 9 aamulla. Onneksi tyttärenteni tuli täysin sattumalta käymään tunnin kuluttua ja ymmärsi, mistä oli kyse. Hän teki ruokaa, söin ja tilanne palautui nopeasti normaaliksi.

Tilanne oli ohi. Sama toistui kuitenkin kahdesti noin kuukauden kuluttua. Olin tehnyt useamman kuukauden 17-tuntisia päiviä ja kehittänyt äärimmäisen keinon säästää aikaa. Jatkoin analysointia läpi yön seuraavaan päivään niin pitkälle kuin suinkin jaksoin. Sitten nukuin pidemmät yöunet. Kerran toisen päivän iltana olin aivan lopussa. Ajattelin ponnistelemani vielä pari tuntia ennen nukkumaanmenoa, nousin keittämään kahvia. Maailma pimeni, pyörriin hetkeksi – ehkä olin vain noussut liian nopeasti ylös. Sama toistui pari viikkoa myöhemmin ja vihdoinkin ymmärsin, että tämä on merkki jostain. Työtahtia täytyi rauhoittaa. Otin uudeksi ohjeekseni, että klo 3 mennessä oli oltava nukkumassa. Päiväkirjani kuitenkin kertoo, että toisinaan nukkumaanmeno lipsahti puoli seitsemäänkin. Onneksi ei kuitenkaan liian usein.

Koko syksy oli painajaista, en saanut kortteja ulos. Sitten aivan joulun alla yhtäkkiä kortteja ei tullut ainuttakaan koko viikon aikana. Eikä seuraavallakaan viikolla. Lopulta minulla oli vain yksi kortti pöydällä ja senkin sain ennen viikonloppua lähetettyä – miten tämä oli mahdollista? Nukuin viikonlopun kunnolla ja edessä oli lyhyt viikko joulun. Sitten maanantaina tuli

muutama kortti, tiistaina melkein kaikki muutkin ja keskiviikkona loput. Minulla oli useissa peleissä niin vähän aikaa, että kortit oli yksinkertaisesti pakko saada ulos ennen joulua – muuten häviäisin ajanylityksellä. Viimeiset siirrot lähtivät lähes arpomalla ja niin pääsin joulun viettoon.

Valoa tunnelin päässä

Aloitin uuden vuoden 2006 lomalla. Olin aivan poikki ja nukuin pari päivää. Sitten uskaltauduin pelonsekaisin tuntein katsomaan asemiani ja ottamaan niitä uudelleen haltuun, jos jotain haltuunotettavaa vielä olisi. Yksi asema oli selkeä voitto, mutta muuten asemat olivat liukuneet huonommiksi edellisen 6 kk aikana. Onneksi mitään katastrofia ei ollut kuitenkaan päässyt syntymään.

Wingeltä oli tullut siirto juuri ennen lomani alkamista, mihin oli vaikeaa löytää pätevää vastausta. Minun oli käytännössä pakko uhrata kvaliteetti ja siitä olisi korvauksena pitkälle edennyt sotilas, mutta ei muuta. Miettimisaikaa tuli juuri oikeaan aikaan. Työstin muut siirrot kahdessa viikossa lähtökuntoon, mutta peliäni Wingeä vastaan analysoin koko lomani ajan ja vielä sen jälkeenkin. Kun viimein sain korttini ulos, tuli seuraavana päivänä jo uusia kortteja sisään.

Sovin muutaman tasapelin ja siten aloin päästä takaisin tilanteen herraksi. Pelkäsin, alkaisiko sama painajainen uudestaan. Kevään myötä useat vastustajani tekivät kuitenkin pieniä epätarkkuuksia ja aloin päästä niskan päälle. Vuoden 2006 lopussa jo tiesin, että en tule häviämään yhtään peliä. Kuitenkin 6 kk huonon jakson korjaamiseen meni koko vuosi 2006.

Loppurutistus

Tasapelit seurasivat toisiaan ja yhden voiton olin onnistunut saamaan Herbrechtsmeieria vastaan. Jäljellä oli kolme hieman edullisempaa asemaa, joista ehkä voittais yhden. +2 tuloksella ei pääsisi mitaleille, mutta tulos olisi siedettävä. Vuoden 2007 aikana sain asemista hinkattua pieniä etuja ja vuoden 2008 alussa näytti siltä, että voittais kaikki kolme jäljellä olevaa peliä. Toukokuun lopulla 2008 3½ vuoden pelaamisen jälkeen olin saavuttanut +4 tuloksen ja turnauksessa oli vain yksi peli kesken. Olin johdossa, mutta olisinko johdossa loppuun asti?

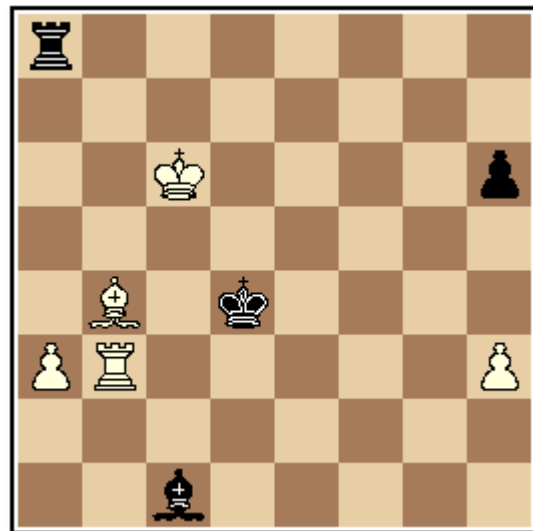
Solmut eivät auenneet – ura päättyy

Hämmästyttävää kyllä olin kuukaudessa toipunut täysin turnauksen rasituksista. Kesällä 2008 aloin suunnitella uutta MM-finaalia, mutta ICCF päätti puolestani toisin. ICCF:n kongressissa vahvistettiin ns. solmujen (postipelaaja lähettää korttinsa naapurimaassa olevalle ns. solmuhenkilölle, joka välittää siirron eteenpäin sähköpostitse) käyttö MM-

finaalissa. Olin jo päättänyt, että en koskaan tule pelaamaan solmuilla. Syksyllä 2008 minulta kysyttiin halukkuuttani pelata MM-finaalissa, mutta vastasin sähköpostiin välittömästi, että en ole kiinnostunut. Nykyinen serveripelaika 10 siirtoa 50 päivässä on kerta kaikkiaan liian nopea minulle. Koko solmuasia päätyi lopulta täydelliseen fiaskoon. Vain yksi pelaaja lopulta pelasi solmuilla, mutta 77 finaalin oikeutetusta pelaajasta ainoastaan 35 käytti oikeutensa. Määrä olisi ollut vielä muutamaa pelaajaa pienempi, jos Hollannin Ron Langeveld (maailmanlistan kakkonen) ja Espanjan Joel Martin Clemente (maailmanlistan 20.) eivät olisi peruuttaneet aikaisempaa kantaansa. Molemmat päättivät osallistumisestaan 26. MM-finaaliin vasta kun oli varmistunut, että finaalissa kukaan ei pelaa solmuilla. Erittäin lyhyessä ajassa ICCF menetti valtaosan finalisteistaan, mikä oli mittaamaton menetys kansainväliselle kirjeshakille.

Winge-Toro ja 20. MM-finaalin ratkaisu

MM-finaali jatkui kuitenkin edelleen, vaikka Pertti oli jo päättänyt lopettaa uransa. Peli Stefan Winge (SWE) – Guillermo Toro (CHI) jatkui sitkeästi ja Winge voittaessaan voitaisi myös maailmamestaruuden. Tasapelin sattua mestari olisi Pertti. Koska tämä yksittäinen peli oli niin suuressa roolissa, sitä alettiin näyttää 5 siirron viiveellä myös ICCF:n pääsivulla.

Stefan Winge – Guillermo Toro, 20. MM-finaali
93.Tb1??

Tämä siirto johtaa suoraan tasapeliin. 93.Ld6 tai 93.Tf3 olisi säilyttänyt hyvät mahdollisuudet voittoon ja tarjonnut valkealle paljon peliä.

93.-Lxa3 94.Ta1 Lxb4 95.Txa8 Ke5=

Tämä on ainoa siirto, joka johtaa tasa-asemaan Nalimovin tietokannassa!

96.Ta2 Kf5 97.Tg2 Le1 98.Kd5 Lh4 99.Kd4 Lf6+ 100.Ke3 Lg5+ 101.Kf3

Mustan seuraavat kolme siirtoa ovat ainoita remissiin johtavia.

101.-Lf6 102.Tg8 h5 103.Tf8 Kg5 104.Ke4 Lc3
105.Tf5+ Kh4 106.Tf3 Lb2 107.Kf5 Lf6
108.Kg6 Ld8 109.Kf5 Lf6 110.Kxf6 patti
1/2-1/2

Joskus marraskuun 2010 alussa webbisivu näytti Wingen ylittäneen aikansa. Hätäisimmät tulkitsivat sen jo Toron voitoksi, mutta koska kyseessä oli postipeli, ei webbisivun ajanlaskulla ollut kuin viitteellistä merkitystä. Ajattelin, että siirtojen välittäjä perulainen Gino Figlio oli sairastunut tai ehkä Wingelle oli tapahtunut jotain, koska kyseessä oli hänen siirtovuoronsa ... tai Wingelle oli tapahtunut katastrofaalinen virhe ja hän olisi päästänyt pelin Nalimovin tietokantaan tasapelinä. Muutaman päivän kuluttua Wingelle lisättiin miettimisaikaa. Tästä päätelin, että Gino Figlio on ainakin hyvässä kunnossa ja hoitaa työnsä hyvin kuten aina. Mitä sitten oli tapahtunut Wingelle?

Jouluna 2010 aloin miettiä asiaa enemmän. Löysin keskustelupalstan, jossa perusteltiin pelin siirtojen näyttämisen keskeyttämistä löydettyjen analyysien perusteella. Ymmärsin heti, että kyseessä on savuverho ja pelissä on tapahtunut paha virhe – niin uskomattomalta kuin se voikin kuulostaa!

Winge pelasi pelin korrektisti pattiin 110. siirrossa ja peli oli päättynyt. Winge oli ensimmäinen, joka lähetti sähköpostitse asiasta tiedon Pertille ja onnitteli häntä maailmanmestaruudesta. Näin maailmanmestaruusturnaus oli saatu pienestä välikohusta huolimatta kunnialla loppuun. Rehti peli kannattaa.

Jälkimietteitä

Winge-Toro –peli oli luultavasti vielä 92. siirron kohdalla valkean voitto käytännön kirjepeleissä, vaikka en itsekään onnistunut koskaan löytämään pitävää voittosuunnitelmaa. Asemassa on kuitenkin niin paljon ideoita, että jokin keino sieltä ennemmin tai myöhemmin varmasti löytyy. Wingen puolella oli myös motivaatiotekijä: hänellä oli kaikki voitettavanaan, mutta Torolle pelillä ei ollut enää kilpailullista merkitystä. Lopullinen totuus tähän löytyy vasta, kun 9-nappulainen Nalimovin tietokanta julkaistaan ... jos niin pitkälle koskaan päästään. Torolle tietenkin täytyy antaa suuri tunnustus mestarillisesta puolustautumisesta erittäin vaikeassa asemassa.

MM-finaali oli Pertille 3½ vuoden koitos. Pertti teki sen aikana tarkat muistiinpanot tekemisistään ja siksi mm. MM-finaalin työmäärä on hyvin dokumentoitu. ”MM-finaalin alkaessa jäin pois töistä ja olin uuden tilanteen edessä: aikaa oli käytettävissä valtavasti enemmän. Otin lähtökohdaksi 11 tuntia päivässä ja käytin sitten enemmän tilanteen ja tarpeen mukaan. 17 tuntia päivässä osoittautui käytännön maksimiksi.”

”Kun nyt katson taaksepäin, niin ajanjaksolla 2 viikkoa ennen turnauksen alkua 25.10.2004 – toukokuu 2008 käytin 1300 päivän aikana keskimäärin vähän yli 1½ tuntia päivässä, mikä tekee kokonaistyömääräksi 14 700 – 14 800 tuntia 14 peliin! Tiukimman jakson aikana analysoin 17 tuntia päivässä useiden kuukausien ajan.” Tämä tarkoittaa käsittämätöntä panostusta: yli 1000 tuntia analyysityötä peliä kohden yhdessä turnauksessa. ”Analyysiajasta noin puolet käytin tietokoneiden kanssa analysointiin, toinen puoli meni perinteiseen omaan ajatteluun. Siirrot muokkautuivat sitten näiden analyysien yhteistuloksena ulos korteille.”

Maailmanmestaruus rauhoitti pahinta kirjeshakkikutinaa ja saatoin hyvillä mielin päättää urani tähän. Sen verran sydämeni kuitenkin sykkii kirjeshakille, että seuraan sitä edelleen säännöllisesti ja tarvittaessa otan kantaa keskusteluihin lajin tulevaisuuden puolesta. Voidaan kuitenkin sanoa, että vuosien 1975 ja syksyn 2009 Leedsin kongressin välillä kirjeshakki oli olennainen osa elämäntapaani!

Yritin kysellä Pertiltä, millainen on tyypillinen vahva kirjeshakin pelaaja hänen kokemuksensa mukaan. Vastaus oli odotettu: ei sellaista ole olemassa. Pelaajien joukosta löytyy hämmästyttävä kirjo eri ammattikuntia: maalareita, muurareita, taksinkuljettajia, juristeja, insinöörejä ja lääkäreitä. Onpa joku maininnut, että eräs hänen vastustajistaan oli aikanaan kertonut kuin ohimennen tulewansa käymään Tukholmassa, mutta ei taida ehtiä piipahtamaan Suomeen. Myöhemmin kävi ilmi, että hän kävi pokkamassa Nobelin palkinnon! Sovimme siis kaikki hyvin joukkoon!

Teksti: Panu Laine perustuen Pertti Lehikoisen haastatteluun ja arvokkaisiin kommentteihin

Kuva: Panu Laine